

ABD-ÇİN İTHALAT VERİSİNİN ABD TÜKETİM DÜZEYİNİN JOHANSEN KONTEGRASYON TESTİ İLE ANALİZİ

ANALYSIS OF USA-CHINA IMPORT DATA ON THE LEVEL OF US CONSUMPTION WITH THE JOHANSEN CONTAGRATION TEST

Doç. Dr. Hakkı ÇİFTÇİ

Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi., İktisat Bölümü,
atayurdu.1071@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2912-8051

Mehmet Salih Oglakkaya

TÜBİTAK BİÇABA ,ORCID ID: 0000-0003-3512-3951,
e-mail: mehmetalihogllakkaya@gmail.com

ÖZET

Çin, 2021 yılında ABD'nin üçüncü en büyük ticaret ortağı olmuştur. 2021 yılında ABD'nin dünyaya yaptığı 1,8 trilyon dolarlık toplam ihracatın %8,6'sı trilyon dolarlık ihracatının %8,6'sı Çin'e yapılırken, ABD'nin 2,8 trilyon dolarlık ithalatının %17,9'u Çin. Mekanik Aletler, Ses Kayıt Cihazları ve TV setleri en çok ticareti yapılan emtia sektörleri oldu. Son beş yılda ABD'nin bu mallara yönelik ihracatı 2017 yılında 25,0 milyar dolardan 36,1 milyar dolara yükselme eğilimi göstermiştir. 2021. Bu malların Çin'den ithalatının Dünya'dan toplam ithalat içindeki yüzdeleri şöyledir 2017'de %37,0 ve 2021'de %29,3 ile etkileyici 2021 yılında Çin, ABD'nin Tekstil Ürünleri ithalatının ana kaynağı olmaya devam etti. 2021 yılında ABD'nin Çin'den yaptığı 50,3 milyar dolarlık Çin'den yapılan 50,3 milyar dolarlık Tekstil Ürünleri ithalatı, ABD'nin toplam Tekstil ürünleri ithalatının %32,6'sını oluşturdu. 2021 yılında hem ABD'nin Çin'e ihracatı hem de Çin'den ithalatı önceki beş yıllık ortalama seviyenin üzerinde gerçekleşmiştir.enflasyondan arındırılmamış değer; ve ticaret açığı, enflasyondan arındırılmamış değer itibariyle önceki beş yıllık ortalama seviyenin altında kalmıştır.enflasyona göre ayarlanmıştır. 2021 yılında ABD'nin Çin'den gerçekleştirdiği 506,4 milyar dolarlık ithalatın en önemli emtia sektörleri Makine ve Mekanik Aletler (ABD'nin Çin'den yaptığı toplam ithalatın %47,7'si), Mobilya, Yatak Takımları, Lambalar, Oyuncaklar, Oyunlar, Spor Ekipmanları, Boya ve Diğer Çeşitli İmal Edilmiş Ürünler (%13,5) ve Kimyasallar, Plastikler,Kauçuk ve Deri ürünleri (%10,5). Mekanik Aletler, Ses Kayıt Cihazları ve TV setleri en çok ticareti yapılan emtia sektörleridir. Son beş yıl içinde ABD'nin bu mallara yönelik ihracatı 2017 yılında 25,0 milyar dolardan 36,1 milyar dolara yükselme eğilimi göstermiştir. 2021'de. ABD'nin bu malların ithalatı bir miktar artmış ve azalmış olsa da, yüzdeler Çin'den yapılan ithalatın, bu malların Dünya'dan yapılan toplam ithalatı içindeki payı %37,0 ile etkileyicidir.2017 ve 2021'de %29,3.(<https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/2971-2021-statistical-analysis-of-u-s-trade-with-china/file>) Birleşmiş Milletler COMTRADE uluslararası ticaret veri tabanına göre, Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin'den ithalatı 2022 yılında 575,69 Milyar ABD Doları olmuştur

Anahtar Kelimeler: ABD ithalatı, Çin İthalatı, Tüketim Düzeyi

ABSTRACT

China became the third largest trading partner of the US in 2021. In 2021, 8.6% of the US's \$1.8 trillion in total exports to the world were to China, while 17.9% of the US's \$2.8 trillion in imports were to China. Mechanical Appliances, Audio Recorders and TV sets were the most traded commodity sectors. Over the past five years, US exports of these commodities have trended upward, from \$25.0 billion in 2017 to \$36.1 billion in 2021. 2021. The percentages of imports of these goods from China in total imports from the world are impressive, at 37.0% in 2017 and 29.3% in 2021. In 2021, China remained the main source of U.S. imports of Textile Goods. In 2021, U.S. imports of Textile Products from China totaled \$50.3 billion, accounting for 32.6% of total U.S. imports of Textile Products. In 2021, both U.S. exports to and imports from China were above the previous five-year average, unadjusted for inflation; and the trade deficit was below the previous five-year average, unadjusted for inflation.

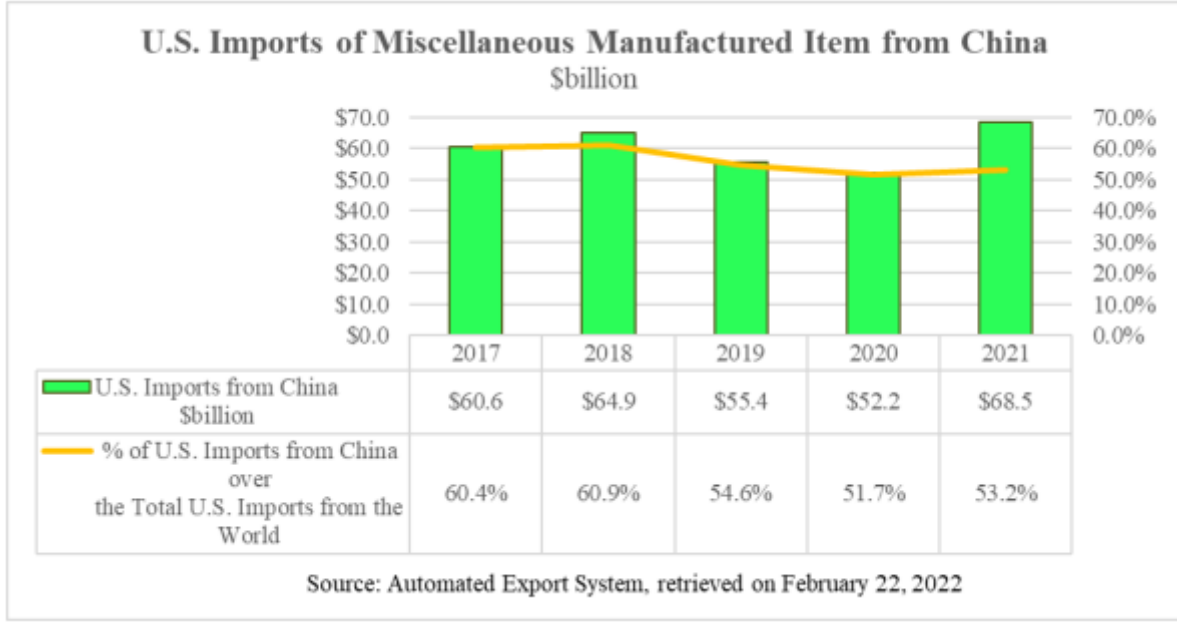
Keywords: US Imports, Chinese Imports, Consumption Level

1.GİRİŞ

Çin, ABD-Dünya Ticaretinde Meksika ve Kanada'nın ardından üçüncü büyük paya sahiptir. 2021 yılında toplam ticaretin %8,6'sı ABD'nin dünyaya 1,8 trilyon dolarlık ihracatı Çin'e yapılırken, 2,8 trilyon dolarlık toplam ABD ithalatının %17,9'u trilyon dolar Çin'den ithal edilmiştir. 19. yüzyılda finansal aracılık hizmetlerinde ve bankacılıkta hızlı bir genişleme yaşanması, ekonomide görülen hızlı büyümeyi ve sanayileşmeyi kolaylaştıran en önemli etkenlerinden biriydi. 1818'de Birleşik Devletler'de 160 milyon dolar toplam sermayeyle 338 banka faaliyet gösterirken 1914'te 27,3 milyar dolar toplam aktifle 27,864 banka vardı. Birleşik Devletler'deki potansiyel mucitler işlerini kurmak için sermayeye kolayca ulaşabiliyorlardı. Üstelik, Birleşik Devletler'de bankalar ve finansal kurumlar arasında süren yoğun rekabet, bu sermayeye epeyce düşük faiz oranlarıyla ulaşılacağı anlamına geliyordu. Geçmişten günümüze, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ekonomik büyümenin devamı ile sağlıklı bir büyüme olarak kazanımlarının ekonominin bütün aktörlerine adaletli bir biçimde yansması ekonomik büyümenin belirleyicilerinin ve niteliğinin araştırılması konularını ön plana çıkarmaktadır. Her ekonomik büyüme sağlıklı bir büyüme olmadığı gibi, kimi zaman ülkelerin refah düzeylerini azaltmakta kimi zaman ise refah düzeyi üzerinde hiçbir etki yaratmamaktadır. Bir ABD vatandaşı, Sahra-altı Afrika'da yaşayan ortalama bir kimseden yaklaşık 20 kat; Mali, Etiyopya ve Sierra Leone gibi Afrika'nın en yoksul ülkelerinde yaşayanlardan ise neredeyse 40 kat daha müreffettir. Ayrıca bu durum yalnızca Birleşik Devletler için geçerli değildir. Çoğunlukla Avrupa ve Kuzey Amerika'da bulunan ve aralarına Avustralya, Japonya, Yeni Zelanda, Singapur, Güney Kore ve Tayvan'ın da katıldığı, yurttaşları kürenin geri kalanında yaşayanlardan çok farklı bir yaşam süren, küçük fakat büyümekte olan bir zengin ülkeler grubu mevcuttur(Daron Acem vd), Bu nedenle, ekonomik büyümenin esasını oluşturan makro belirleyicilerin ve niteliğin doğru tespit edilmesi ve bu doğrultuda gerekli ve etkin ekonomik politikaların uygulanması elzemdir. Diğer taraftan, sağlıklı ekonomik büyümenin esasını oluşturan kritik hususların doğru tespit edilememesi ve yanlış ekonomik politikaların uygulanması sonucunda ekonomik büyüme niteliksel ve niceliksel olarak genel kabul görmeyen bir ekonomik sonuç olarak iktisat gündemini meşgul etmektedir. Çin deneyimi Çin'deki büyümenin geleceği hakkında, daha da önemlisi otoriter büyümenin albenisi ve yaşayabilirliği hakkında bazı ilgi çekici soruları da beraberinde getirdi. Bu tür büyüme, dünyanın pek çok az gelişmiş bölgesi için piyasanın, ticaret serbestisinin ve ekonomik büyümeyi harekete geçirecek belirli kurumsal reform biçimlerinin önemine vurgu yapan "Washington Konsensüsü" 28 karşısında popüler bir alternatife dönüştü. Otoriter büyümenin cazibesi biraz da Washington Konsensüsü'ne bir tepki olmasından gelse de, muhtemelen onu daha cazip kılan –hele hele sömürücü kurumların tepesindekiler için– onlara iktidar üzerindeki hâkimiyetlerini sürdürmeleri hatta güçlendirmeleri için tam yetki vermesi ve sömürü

faaliyetlerini

meşrulaştırmasıdır.

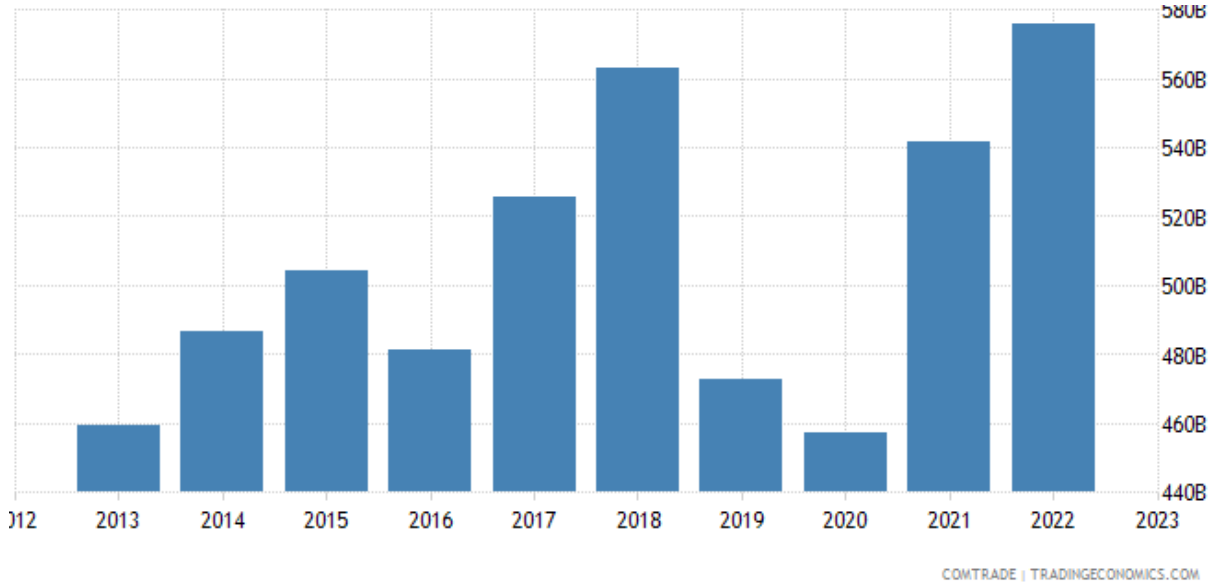
<https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/2971-2021-statistical-analysis-of-u-s-trade-with-china/file>

Çin ABD ilişkisiyle gelişen ekonomik kurumlarda gerçekleştirilen, katı komünist ekonomik kurumlardan verimlilik artışı ve ticarete yönelik teşvikler sağlayan kurumlara doğru radikal bir değişim. Bu perspektiften bakıldığında, sömürücü kurumlardan kapsayıcı kurumlara doğru ilerlemeyi –Çin örneğinde olduğu gibi sömürücü kurumlara bile olsa– başarmış ülkelerin deneyimleriyle karşılaştırıldığında Çin deneyiminin temelde hiçbir farklı yanı yok. Bu nedenle Çin, ekonomik büyümeye sömürücü ekonomik kurumları sayesinde değil, onlara rağmen ulaştı; son 30 yıldaki başarılı büyüme deneyimi, sömürücü ekonomik kurumlardan belirgin biçimde daha kapsayıcı kurumlara doğru radikal bir değişim yüzündendi ve son derece otoriter, sömürücü siyasal kurumların varlığı bu süreci zorlaştırmıştı.

12

2.Dış Ticaret

Ticaret özellikle insanoğlunun yerleşik hayatı geçmesiyle günümüze kadar artarak devam etmiştir. Küreselleşmenin de artık kaçınılmaz bir boyutta ilerlemesiyle uluslararası ticaret hayatımızın bir parçası olmuştur. Ticaret, malın veya hizmetin; para, mal veya başka bir hizmet karşısında el değiştirmesidir. Bu el değiştirme işlemi eğer uluslararası boyutta yapılıyorsa uluslararası ticaret veya dış ticaret olarak tanımlanır. (Akin,2018: 2).

<https://tradingeconomics.com/united-states/imports/china#:~:text=>

Ülkelerin büyümesinde ve kalkınmasında dış ticaret önemli bir etkidir ve dış ticaret politikası ile diğer ekonomi politikaları ile yakın bir ilişki içindedir. Dış ticaret politikası iç ekonomi ile ilgili politikalarını etkileyebildiği gibi, iç ekonomi ile ilgili politikalar da kolayca etkileyebilmektedir. Dış ticaretin amaçları; dış ödeme dengesizliklerinin giderilmesi, dış rekabetten korunma ekonomik kalkınma, piyasa aksaklıklarının giderilmesi, ekonominin liberalleştirilmesi, iç ekonomik istikrarın sağlanması, hazineye gelir sağlamak, dış piyasalarda tekel gücünden yararlanma, otarşi, sosyal ve siyasal etkenler olarak sıralanabilir. Dış ticaretin araçları: gümrük tarifeleri ve tarife dışı engeller olarak ifade edilebilir. Tarife dışı engeller ise miktar kısıtlamaları tarife benzeri faktörler görünmeyen engeller gönüllü ihracat kısıtlamaları ihracatın teşvik edilmesi bağlı ticaret (Doğan,2016: 54). 2021 yılında ABD'nin Çin'e ihracatı 151,1 milyar dolar olarak gerçekleşerek 2020 yılına kıyasla %21,4 (26,6 milyar dolar) artış göstermiştir; ABD'nin ithalatı ise %16,5 (71,6 milyar dolar) artışla 506,4 milyar dolar; Çin ile ticaret açığı ise 2020'de 310,3 milyar dolardan %14,5 (45,0 milyar dolar) artışla 355,3 milyar dolar olurken, 2020'de 310,3 milyar dolar olan ticaret açığı %14,5 (45,0 milyar dolar) artışla 355,3 milyar dolar oldu(<https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/2971-2021-statistical-analysis-of-u-s-trade-with-china/file>)

13

3. Dış Ticaret ve Korumacılık

Bir ülkenin üretim faktörlerini dış rekabetten korumak amacıyla o ülkenin dış ticarete kısıtlamalar başvurmasına korumacılık denir. “Korumacılık; bir devletin, kendi ulusal üreticilerini ve çalışanlarını haklı ya da haksız dış rekabetten korumak amacıyla uluslararası ticarete çeşitli yollarla kısıtlamalar getirmesi durumudur. Bu kısıtlamalar genellikle gümrük vergilerinin yükseltilmesi, ithalata kota konulması, ithal edilecek malların standartlarının ülkeye özel olarak tanımlanması gibi yollarla yapılır.” (Oğlakkaya,2021: 46) Dış ticaret ülke ekonomisi için önemli bir politika iken bazen ülkeler kendi iç ekonomilerini korumak için dış ticarete koruyucu tedbirlere başvurabilirler. Korumacılığın temel sebebi ise serbest piyasacı politikaların sınırlandırılarak kalkınmanın artırılacağı düşüncesidir. Ekonomiler koruyucu önlemleri alırken ticareti karşılıklı kazan kazan oyunundan ziyade sıfır toplamlı bir oyun olarak görüp merkantilist politikalara başvururlar Özellikle ekonomik krizlerden sonra koruyucu politikalara yönelim artmakta, ülkeler uyguladığı tedbirler ile kendi ekonomilerini koruyacaklarını düşünmektedirler.(Kaya,2019: 20)

Korumacılığın Amacı

Korumacılığın amaçları: ekonominin dış rekabetten korunarak kalkınmasını, sağlamak dış ticaret hadlerini iyileştirmek, ülkenin var olan üretim faktörlerini yurt dışındaki rekabetten korumak ve zarar görmesini engellemek, yerel sanayinin özellikle kritik sektörlerde korunması, istihdamın artırılması dış ödemem dengesizliklerinin giderilmesi, piyasa aksaklıklarının giderilmesi ülkeye gelir sağlamak, koruyucu dış ticaret tezleri, başka ülkelerin koruma oranlarını düşürmeye zorlamak, yerli üreticileri dumping karşı koruma isteği, siyasi ve diğer nedenler olarak sıralanabilir.

Korumacılıkta kullanılan araçlar geleneksel yöntemler olan; vergi, kısıtlamalar ve yasaklar gibi uzun yıllar kullanılmış araçlardır. Küresel ticaret artması ve yaygınlaşmasıyla serbest ticaretin geliştirilmesi hedeflenmiş karşılıklı veya çok taraflı serbest ticaret anlaşmaları yapılmıştır. Bu mutabakatlardan sonra geleneksel koruyucu araçlar kısıtlanmaya çalışılsa da koruyucu politikalar azalmamış hatta yeni koruyucu araçlar kullanılmaya ve yaygınlaşmaya başlanmıştır.

4. Donald John TRUMP Ekonomi Politikası

.Politikası Kasım 2016 da ABD’de başkanlık Donald J. TRUMP ABD’nin kırk beşinci başkanı olması ile yeni ABD başkanının “Yeniden Büyük Amerika” politikası öncelik kazanmıştır. Bu politikalar daha fazla koruyucu ekonomi politikaları içermekle beraber önceliği ABD ekonomisi olan arz yönlü ekonomi hedefli politikalarlardır. Bu hedefler doğrultusunda ABD yeni ekonomi politikaları: ABD şirketleri ve sermayelerinin ABD’ye geri dönmelerini, ticaret anlaşmalarını yeniden yapılandırılmasını, yeni vergilendirme ve bütçe politikasını, kişisel ve kurumsal vergi indirimlerini, altyapı ve savunmaya odaklanan büyük mali teşvik programlarını, işsizliğin azaltılmasını, hedeflenmektedir. (Evans,2019:3)

TRUMP, böylelikle geri dönen ABD sermayesiyle yeni istihdam alanlarını oluşturulmasını ve ekonomik büyümeyi hedeflemektedir. “Şirketleri işlerinin ve üretimlerinin daha fazlasını ve denizaşırı ülkelerdeki trilyonlarca dolarını ABD’ye, ait oldukları yere, geri getirmeye teşvik ederek iş yaratmaya tamamen bir yaklaşım getirdim. Bu parayı geri istiyoruz.” (Trump,2017: 15)

ABD’li şirketlerin tekrar anavatanına dönme hedefi doğrultusunda TRUMP, şirketlere uygun finansal ortamın sağlanmasını gerekliliğini ifade etmektedir. “ABD şirketlerine vergi öncelikleri ve teknolojilerinin daha fazlasını burada üretmeleri ve üretimlerinin daha fazlasını buraya, ülkeye yeniden yönlendirmeleri için mali destek sağlayacak yasalara ihtiyacımız var”(Trump,2017:102)

TRUMP için doğru vergi politikası ile şirketler, Amerika’da yatırım yapabilecek ve üretimlerini artırarak istihdam olanakları yaratabileceklerdir. TRUMP’a göre uygun vergi politikası, şirketlerin en fazla yüz de on beş vergi ödeyeceği bir vergi politikası olmalıdır. “Üretimi teşvik etmemiz, işleri ülkeye getirmemiz ve ABD da yatırım yapmayı kolaylaştırmamız gerekiyor. Planın boyutları ne olursa olsun her şirketin ödeyeceği verginin gelirin yüzde on beşinden fazla olmayacağını bildiriyor. Bu düşük oran şirketlerin ülke dışına taşınmasını gereksiz hale getirecek ve ABD’yi dünyanın en rekabetçi piyasalarından biri yapacak. Bu plan aynı zamanda deniz aşırı sermayesi bulunan şirketlerin bu parayı sadece yüzde onluk bir oranla ABD’ye geri getirmesini de gerektiriyor. Şu anda yurda getirilmiyor çünkü vergi oranları çok yüksek.”(Trump,2017: 168)

Trump, geri dönen sermayenin oluşturduğu kazanımlar ile ABD’de alt yapıların yenilenmesini ve beraberinde büyük istihdamların olacağını ifade etmektedir. “Birkaç yıl önce, mali yardım kuruluşu olan Moody’s kara yollarının ve devlet okullarının altyapısının iyileştirilmesi için yatırılacak federal paranın her bir dolarının ekonomiye 1,44 dolar olarak geri döneceğini hesapladı. Kongre bütçe ofisi altyapı yatırımlarının en güçlü doğrudan ekonomik

etkilerinden birisi olduğunu belirtti. Neden biliyor musunuz? İstihdam. Bu projeler insanları istihdam ediyor; sadece işi yapan insanları değil aynı zamanda üreticileri, tedarikçileri tasarımcıları ve evet avukatları bile. Senato Bütçe Komitesi ABD'nin yeniden yapılandırılmasının on üç milyon iş yaratacağını tahmin ediliyor. Yapmamız gereken şeyi doğru yaparsak, bu ülkenin muazzam altyapımızın oluşturulduğu Yeni Düzen 'den bu yana yaşadığı en büyük ekonomik patlamayı yaratabiliriz.”(Trump,2017: 139)

ABD ekonomisinde ithalatın büyük bir kısmının tüketimden kaynaklı olması ABD ekonomisinin sürdürülebilir büyümesini tehlikeye atmakta, sürekli olarak devam eden dış ticaret açığı borç ile finanse edildiği için ekonomiye zarar vermektedir. ABD ekonomisinde ticaret açığı ile ilgili bir diğer sorun ABD ekonomisinin rekabet gücünü zayıflatmasıdır. Uzun süreli yapılan ithalatlar şirketlerin tecrübe ve üretim kapasitesinin kaybedilmesine beraberinde şirketlerin rekabet gücünün ve iş yaratma olanağının kaybolmasına neden olmaktadır. Bu durum, TRUMP'ın koruyucu ticaret politikasını etki etmekte, koruyucu ticaret hamlelerini daha da hızlandırmaktadır. (Losev,2018: 11)

Çalışmamamızda Trump'ın ortaya koymuş olduğu ekonomi politikasından yola çıkarak ABD tüketim seviyesinin ABD Çin ithalat ürünleriyle bir kontegre hareket edip etmediği araştırılacaktır. Bu noktadan ilerleyerek Çin den yapılan ithalatın ABD ekonomisi ile ne kadar birlikte hareket ettiği incelenmeye çalışılacak ilgili ekonomi politikalarının belli bir çerçeveden değerlendirilmesinin önü açılmaya çalışılacaktır.

5 JOHANSEN Kontegrasyon Testi

Seriler arasındaki kontegrasyonun varlığını ölçmek için Johansen kontegrasyon testinden faydalanılır. Johansen yaklaşımını açıklamak için tek denklemlili hata düzeltme modelinden çok denklemlili modele geçiş yapılması gerekmektedir. Xt sürecini şu şekilde tanımlanmaktadır.

$$X_t = \Pi_1 X_{t-1} + \dots + \Pi_k X_{t-k} + \varepsilon_t \quad t = 1, 2, 3, \dots$$

Burada 0 ortalama ve λ varyans matrisi ile et IID olan p-boyutlu normal dağılıma sahip rassal değişkenler olarak tanımlanmaktadır. Birinci farkları alındığında elde edilen VAR modeli aşağıdaki gibidir; (Erilli,2019: 19)

$$\begin{aligned} \Delta X_t &= \Gamma_1 \Delta X_{t-1} + \dots + \Gamma_{k-1} \Delta X_{t-k+1} + \Pi X_{t-1} + \mu + \Phi D_t \varepsilon_t \\ \Gamma_i &= -(I - \Pi_1 - \dots - \Pi_i), \quad i = 1, \dots, k-1 \\ \Pi &= -(I - \Pi_1 - \dots - \Pi_k) \end{aligned}$$

Yukarıdaki eşitlikte $\Delta = - (1) L$ olup, L ise gecikme operatörünü ifade etmektedir. Johansen kontegrasyon analizinde ilgili değişkenlerin durağan olup I(1) düzeyinde durağanlaştırılmaktadırlar. Bu durumla beraber denklemin 1. farkı alınıp tekrar düzenlendiğinde $\Pi = \alpha \beta'$ olup β' (kxr) boyutlu ve rankı r olan iki matrisi göstermektedir. (α) uyarlama hızını, yani hata düzeltme teriminin katsayısını, (β') uzun dönem kontegrasyon katsayı matrisini ve r ise ilgili matrisin rankını göstermektedir. Seriler arasında kontegre ilişkinin varlığına bakmak için izve maksimum özdeğer istatistiklerine bakılır.(Akpolat ve Altındaş,2013:123)

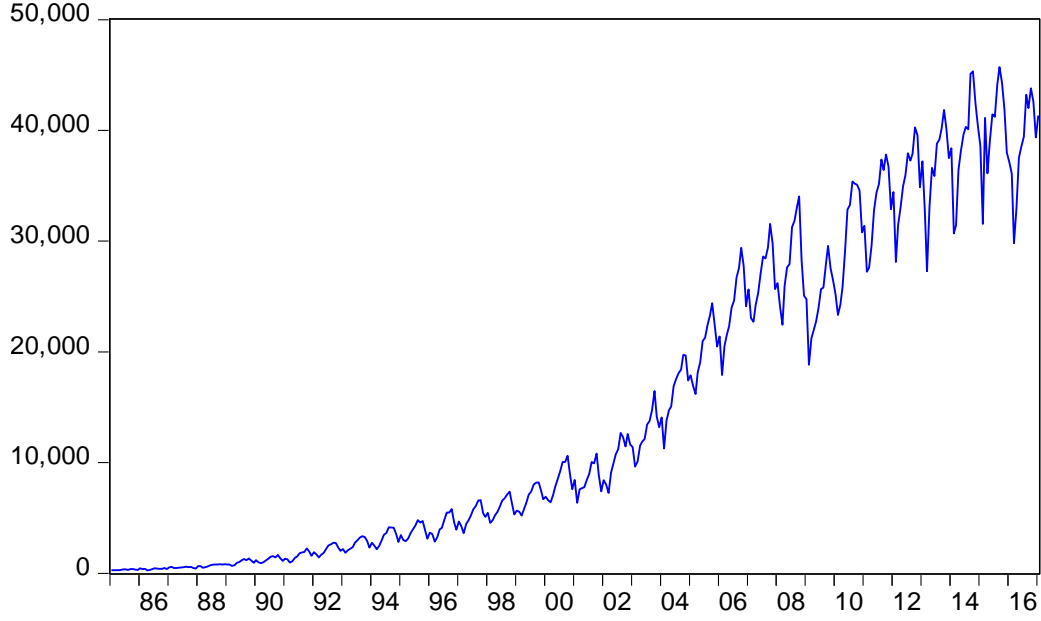
- Rank(Π) = p ise, Π matrisi tam rankına sahip olup, Xt vektörünün durağan olduğunu ifade etmektedir.
- Rank(Π) = 0 ise, Π matrisi sıfırlardan oluşan bir matris olarak ifade edilmekte ve fark alınmış vektör zaman serisi modeli ile uygulaması yapılmaktadır.

- $0 < \Pi = < \text{Rank } r p ( )$ ise $p \times r$ boyutunda bir kontegrasyon vektörü olduğunu göstermektedir.(Erilli,2019: 19)

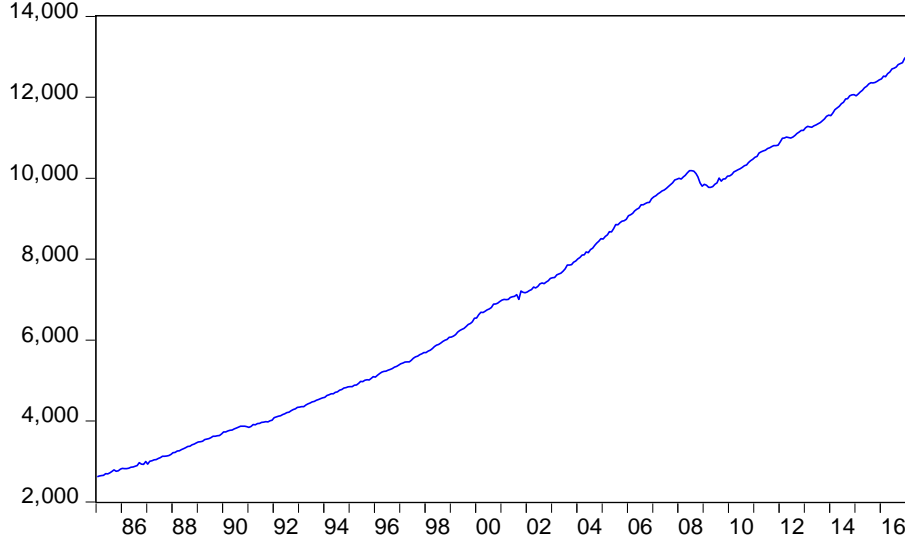
6.SONUÇ

Çalışmamızda ABD'nin Çin Halk Cumhuriyetinden yaptığı 1985 ve 2017 yılları arasında ithalat ve tüketim verisi alınıp Johansen Kontegrasyon testi yapılmıştır.

ABD Çin Halk Cumhuriyeti ithalatı

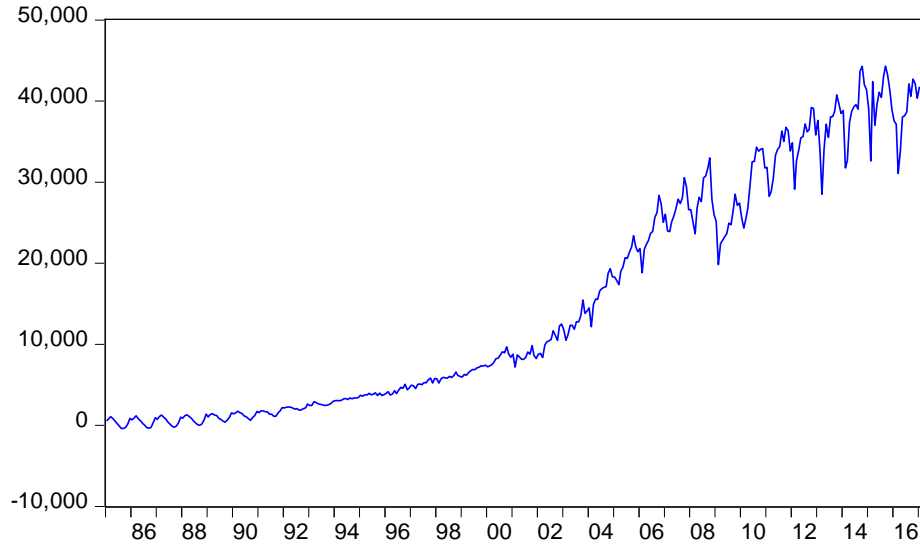

ABD Tüketim Düzeyi

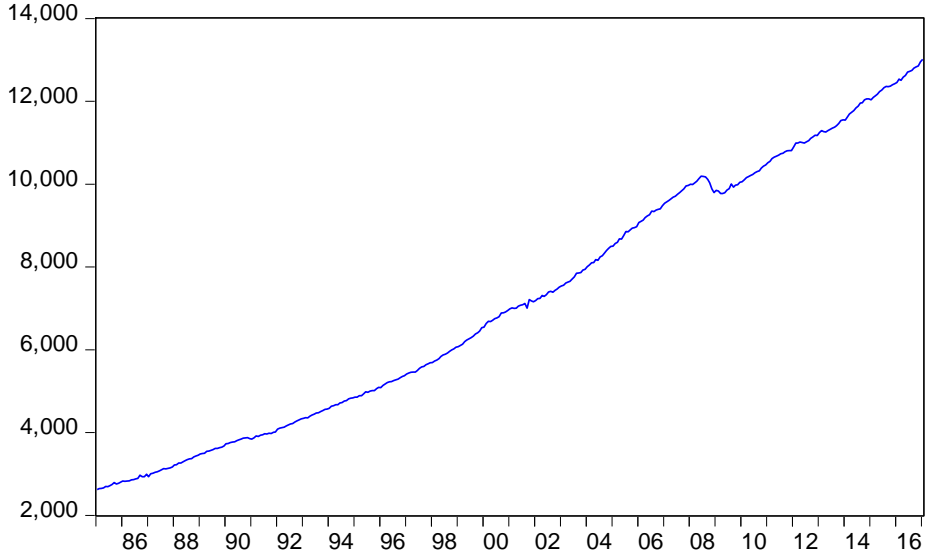
İlgili veriler mevsimsel etkilerden arındırılmış grafikler yeniden düzenlenmiştir. Bu doğrultuda ABD Çin ithalat verisi ve ABD tüketim düzeyi yeniden yapılandırılmıştır.

Mevsimsellikten Arındırılmış ABD'nin Çin'den Yapmış Olduğu İthalat Düzeyi

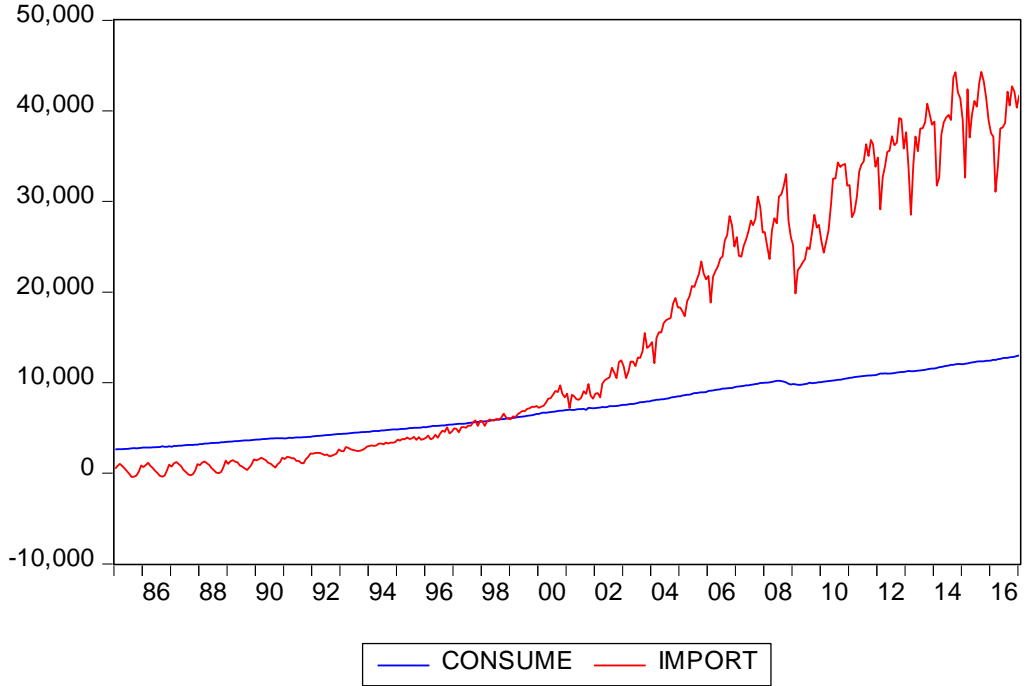
Mevsimsellikten Arındırılmış ABD'nin Çin'den Yapmış Olduğu İthalat Düzeyi

Bu doğrultuda ilgili veri grafikleri birlikte kullanıldığında;

ABD Çin İthalat Verisi ve ABD tüketim düzeyi

18

Johansen Kontegrasyon testi için ilgili verilerin 1. düzeyde durağn olması gerekmektedir. Bu doğrultuda ham verilere birim kök testleri yapılması gereklidir. İlk olarak ABD tüketim verisi üzerinde birim kök testleri uygulanmıştır. Bu doğrultuda;

ADF Birim Kök Testi

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	3.357653	1.0000

Test critical values:	1% level	-3.447169
	5% level	-2.868848
	10% level	-2.570730

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Elde edilen sonuçlara göre ADF birim kök testine seri düzeyde durağn değildir.

DF Birim Kök Testi

	t-Statistic	
Elliott-Rothenberg-Stock DF-GLS test statistic	4.512718	
Test critical values:		
	1% level	-2.571062
	5% level	-1.941659
	10% level	-1.616140

19

Elde edilen sonuçlara göre DF birim kök testine seri düzeyde durağndır.

Philip Person Birim Kök Testi

Bandwidth: 9 (Newey-West automatic) using Bartlett kernel

	Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic	2.670871	1.0000
Test critical values:		
	1% level	-3.447169
	5% level	-2.868848
	10% level	-2.570730

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Elde edilen sonuçlara göre PP birim kök testine seri düzeyde durağn değildir.

Yapılan hesaplamalar doğrultusunda Johansen Kontegrasyon analizi yani I(1) değeri için ABD tüketim verisine 1 düzeyde birim kök testleri yapılır.

1.Düzeyde ADF Birim Kök Testi

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-8.680214	0.0000
Test critical values: 1% level	-3.447304	
5% level	-2.868908	
10% level	-2.570761	

1.Düzeyde DF Birim Kök Testi

	t-Statistic
Elliott-Rothenberg-Stock DF-GLS test statistic	-8.683010
Test critical values: 1% level	-2.571046
5% level	-1.941657
10% level	-1.616142

1.Düzeyde PP Birim Kök Testi

Bandwidth: 10 (Newey-West automatic) using Bartlett kernel

	Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic	-20.64345	0.0000
Test critical values: 1% level	-3.447214	
5% level	-2.868868	
10% level	-2.570740	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Elde edilen testler sonucunda ABD tüketim verisinin 1. düzeyde durağn olduğu ortaya çıkmaktadır. Johansen Kontegrasyon testi için ABD'nin Çin den yaptığı ithalat verisi üzerinde birim kök testleri yapılmıştır. bu doğrultuda;

ADF düzeyde birim kök testi

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	0.536071	0.9878
Test critical values: 1% level	-3.447818	
5% level	-2.869134	
10% level	-2.570883	

Düzeyde DF birim kök testi

	t-Statistic
Elliott-Rothenberg-Stock DF-GLS test statistic	1.672188
Test critical values: 1% level	-2.571227
5% level	-1.941682
10% level	-1.616125

Düzeyde PP birim kök testi

	Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic	0.740351	0.9929
Test critical values: 1% level	-3.447169	
5% level	-2.868848	
10% level	-2.570730	

Elde edilen test sonuçlarına göre ABD tüketim verisinin düzeyde durağn olmadığı anlaşılmıştır. Bu dorultuda 1 düzeyde birim kök testi yapılır.

ADF 1. düzeyde birim kök testi

Augmented Dickey-Fuller test statistic	-3.976446	0.0017
Test critical values: 1% level	-3.447818	
5% level	-2.869134	
10% level	-2.570883	

DF 1. düzeyde birim kök testi

	t-Statistic
Elliott-Rothenberg-Stock DF-GLS test statistic	-2.779201
Test critical values: 1% level	-2.571227
5% level	-1.941682
10% level	-1.616125

PP 1. düzeyde birim kök testi

	Adj. t-Stat	Prob.*
Phillips-Perron test statistic	-30.48941	0.0000
Test critical values: 1% level	-3.447214	
5% level	-2.868868	
10% level	-2.570740	

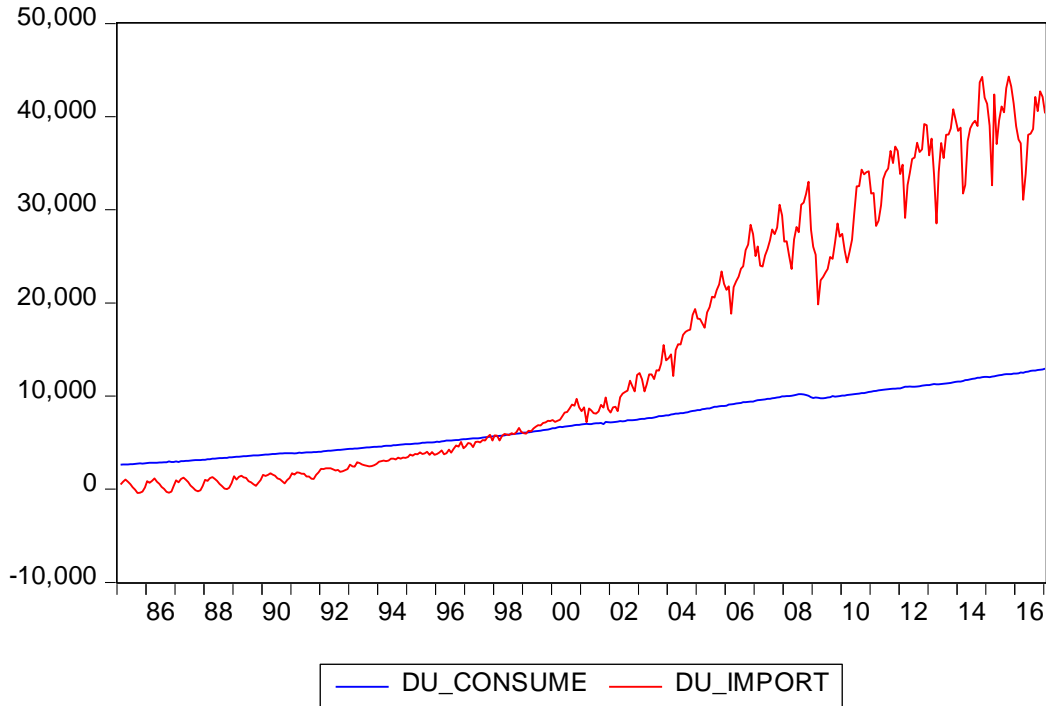
Yapılan birim kök testleri sonucunda ABD tüketim düzeyinin 1. düzeyde durağn olduğu ortaya çıkmaktadır. Elde edilen test sonuçlarıyla beraber ABD Çin ithalat verisi ve ABD tüketim verisi 1 düzeyde durağn olduğu analiz edilmesiyle birlikte Johansen kontegrasyon test analiz yapılabilir.

Johansen Kontegrasyon analiz için elde edilen VAR çıktısı denklemi;

$$\begin{aligned} \text{DU\_CONSUME} = & C(1,1)*\text{DU\_CONSUME}(-1) + C(1,2)*\text{DU\_CONSUME}(-2) + \\ & C(1,3)*\text{DU\_CONSUME}(-3) + C(1,4)*\text{DU\_CONSUME}(-4) + C(1,5)*\text{DU\_CONSUME}(-5) + \\ & C(1,6)*\text{DU\_CONSUME}(-6) + C(1,7)*\text{DU\_CONSUME}(-7) + C(1,8)*\text{DU\_CONSUME}(-8) + \\ & C(1,9)*\text{DU\_IMPORT}(-1) + C(1,10)*\text{DU\_IMPORT}(-2) + C(1,11)*\text{DU\_IMPORT}(-3) + \\ & C(1,12)*\text{DU\_IMPORT}(-4) + C(1,13)*\text{DU\_IMPORT}(-5) + C(1,14)*\text{DU\_IMPORT}(-6) + \\ & C(1,15)*\text{DU\_IMPORT}(-7) + C(1,16)*\text{DU\_IMPORT}(-8) + C(1,17) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{DU\_IMPORT} = & C(2,1)*\text{DU\_CONSUME}(-1) + C(2,2)*\text{DU\_CONSUME}(-2) + \\ & C(2,3)*\text{DU\_CONSUME}(-3) + C(2,4)*\text{DU\_CONSUME}(-4) + C(2,5)*\text{DU\_CONSUME}(-5) + \\ & C(2,6)*\text{DU\_CONSUME}(-6) + C(2,7)*\text{DU\_CONSUME}(-7) + C(2,8)*\text{DU\_CONSUME}(-8) + \\ & C(2,9)*\text{DU\_IMPORT}(-1) + C(2,10)*\text{DU\_IMPORT}(-2) + C(2,11)*\text{DU\_IMPORT}(-3) + \\ & C(2,12)*\text{DU\_IMPORT}(-4) + C(2,13)*\text{DU\_IMPORT}(-5) + C(2,14)*\text{DU\_IMPORT}(-6) + \\ & C(2,15)*\text{DU\_IMPORT}(-7) + C(2,16)*\text{DU\_IMPORT}(-8) + C(2,17) \end{aligned}$$

1.Düzeyde durağanlaştırılmış ABD Çin ithalat verisi ve ABD tüketim verisi grafiği

23

Oluşturulan denklem sonucunda elde edilen gecikme uzunluğu aşağıda gösterildiği gibidir.

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-7137.716	NA	1.07e+14	37.97721	37.99812	37.98551
1	-5102.369	4038.215	2.17e+09	27.17218	27.23488*	27.19707
2	-5097.423	9.760803	2.16e+09	27.16714	27.27165	27.20863

3	-5090.699	13.19706	2.12e+09	27.15266	27.29897	27.21074
4	-5078.314	24.17834	2.03e+09	27.10805	27.29617	27.18273
5	-5065.941	24.02107	1.94e+09	27.06352	27.29344	27.15479
6	-5058.634	14.10873	1.91e+09	27.04593	27.31765	27.15379
7	-5056.039	4.982940	1.92e+09	27.05340	27.36693	27.17786
		22.99553	1.84e+09	27.01062		27.15168
8	-5043.997	*	*	*	27.36596	*

Elde edilen veriler sonucunda 8 gecikme değeri analiz için uygun görülmüştür. 8 gecikmeli oluşturulan VAR denklemi aşağıda gösterildiği gibidir.

	DU_CONSUME	DU_IMPORT
DU_CONSUME(-1)	0.927200 (0.05308) [17.4664]	-0.307741 (2.28268) [-0.13482]
DU_CONSUME(-2)	0.188981 (0.07214) [2.61957]	7.139756 (3.10215) [2.30155]
DU_CONSUME(-3)	-0.005777 (0.07305) [-0.07908]	1.405808 (3.14107) [0.44756]
DU_CONSUME(-4)	-0.012206 (0.07289) [-0.16745]	-5.763257 (3.13426) [-1.83879]

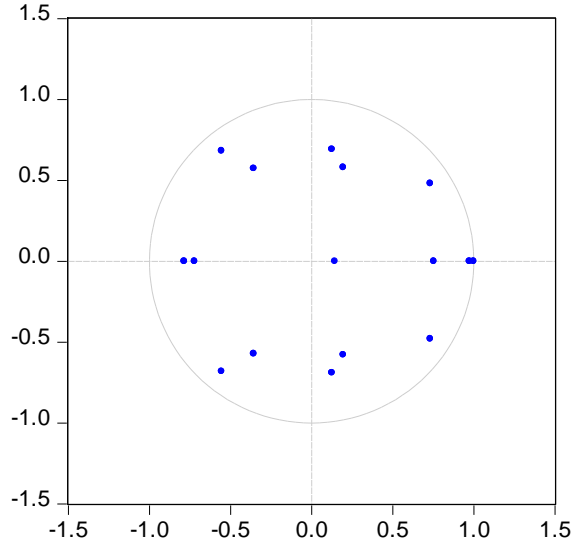
DU_CONSUME(-5)	-0.053935	-3.322550
	(0.07321)	(3.14795)
	[-0.73675]	[-1.05547]
DU_CONSUME(-6)	0.038598	2.609505
	(0.07332)	(3.15297)
	[0.52641]	[0.82763]
DU_CONSUME(-7)	-0.090442	-1.393586
	(0.07275)	(3.12842)
	[-1.24314]	[-0.44546]
DU_CONSUME(-8)	0.012326	-0.161869
	(0.05428)	(2.33407)
	[0.22708]	[-0.06935]
DU_IMPORT(-1)	-0.000722	0.741887
	(0.00119)	(0.05117)
	[-0.60679]	[14.4973]
DU_IMPORT(-2)	-0.001121	0.134411
	(0.00149)	(0.06393)
	[-0.75426]	[2.10253]
DU_IMPORT(-3)	-3.70E-05	0.120233
	(0.00149)	(0.06418)

			[-0.02481]	[1.87333]
DU_IMPORT(-4)	0.001396	-0.285310	(0.00150)	(0.06454)
			[0.93007]	[-4.42052]
DU_IMPORT(-5)	-0.001064	0.041479	(0.00150)	(0.06452)
			[-0.70936]	[0.64290]
DU_IMPORT(-6)	-0.001158	0.120711	(0.00150)	(0.06447)
			[-0.77229]	[1.87232]
DU_IMPORT(-7)	0.002112	-0.164407	(0.00150)	(0.06429)
			[1.41230]	[-2.55730]
DU_IMPORT(-8)	-0.000205	0.245679	(0.00118)	(0.05065)
			[-0.17375]	[4.85090]
C	-3.877056	-1056.229	(9.86052)	(424.008)
			[-0.39319]	[-2.49106]

---

8 gecikmeli VAR denkleminin elde edilmesinden sonra denklem sisteminin yapısal analizi için yapılan AR Root Table analizinde ilgili noktaların çemberin içinde olduğu gözlemlenmiş modelin uygun olduğuna kanaat getirilmiştir.

Yapısal analiz testinden sonra elde edilen johenson kontegrasyon testi sonucu:

Unrestricted Cointegration Rank Test (Trace)

Hypothesized		Trace	0.05	
No. of CE(s)	Eigenvalue	Statistic	Critical Value	Prob.**
None	0.022552	9.594431	15.49471	0.3132
At most 1	0.002771	1.040646	3.841466	0.3077

27

şeklinde elde edilmiştir.

Trace değeri kritik değerden küçük olduğu gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda ABD Çin ithalatı ve ABD tüketimi arasında eş bütünleşmenin olmadığı iki verinin uzun dönemde birlikte hareket etmediği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ABD Çin arasında meydana gelen ticaret gerginliğine neden olan ekonomik rekabet içerisindeki ABD ekonomisinin büyüme konusunda beslendiği tüketim kanalının Çin'den yapılan ithalat ile uzun dönemde birlikte hareket etmediği ortaya çıkarılmıştır.

KAYNAKÇA

AKIN, H.(2018), Dış Ticarete Alternatif Para Kazanma Yolları, 5. Baskı, İstanbul Elma Yayınlar

Akpolat, A. G. & Altıntaş, N. (2013). Enerji Tüketimi İle Reel Gsyih Arasındaki Eşbütünleşme Ve Nedensellik İlişkisi: 1961-2010 DÖNEMİ . Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 8 (2) , 115-127. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/beyder/issue/3471/47219>

Daron Acemoğlu James A. Robinson Ulusların Düşüşü Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri Çeviren: Faruk Rasim Veliöđlu

DOĞAN S.(2016), Uluslararası İktisat I, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/disticaret_ue/uluslararasiiktisati.pdf, Erişim Tarihi: (15.04.2020)

ERİLLİ Z.B.(2019), Döviz Kurlarının Sektörel Fiyatlara Geçişinin Asimetrik Eşbütünleşme Analizi İle Araştırılması, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, YÜKSEK LİSANS TEZİ, SİVAS

EVANS, O. “The Effects of US-China Trade War and Trumponomics.” MPRA Paper, 2019.

KAYA, M. (2019). A.B.D - Çin Ticaret Savaşları ve Türkiye. Türkiye Mesleki Ve Sosyal Bilimler Dergisi , (2) , 18-30

LOSEV, A. V. (2002). The Formula of Trumponomics. Russia in Global Affairs, 16(3), 66–88.

Oğlakkaya, M. S. (2021). Amerika Birleşik Devletleri ile Çinin korumacılık politikalarının Oyun Teorisi yaklaşımına göre analizi, Necmeddin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilemler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

TRUMP, D.(2017), Yeniden Büyük Amerika, ; 1. Baskı, İstanbul, Pegasus Yayınları

<https://www.bis.doc.gov/index.php/country-papers/2971-2021-statistical-analysis-of-u-s-trade-with-china/file>

<https://tradingeconomics.com/united-states/imports/china.>,

<https://tradingeconomics.com/united-states/imports/china#:~:text=>